

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU34

Offentlig upphandling

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkanden i motioner som bl.a. handlar om hur regelverket för offentlig upphandling tillämpas, sociala kriterier, djurskydd, livsmedelsproduktion och innovations- och funktionsupphandling. Utskottet hänvisar till den befintliga lagstiftningen för offentlig upphandling, pågående utredningar och det arbete som redan bedrivs på många områden.

Samtliga motionsyrkanden är i form av tillkännagivanden.

I betänkandet finns 13 reservationer (M, SD, C, V, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 40 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Tillämpningen av LOU	6
Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer	12
Små och medelstora företag	16
Djurskydd och livsmedelsproduktion	18
Miljökrav	19
Innovations- och funktionsupphandling	22
Antal underleverantörer	23
Smakprovning	24
Reservationer	26
1. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (M)	26
2. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (SD)	27
3. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (C)	27
4. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (KD)	28
5. Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer, punkt 2 (KD)	29
6. Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer, punkt 2 (L)	30
7. Små och medelstora företag, punkt 3 (C)	31
8. Djurskydd och livsmedelsproduktion, punkt 4 (SD)	32
9. Miljökrav, punkt 5 (SD)	33
10. Miljökrav, punkt 5 (C)	33
11. Miljökrav, punkt 5 (KD)	34
12. Innovations- och funktionsupphandling, punkt 6 (M)	35
13. Antal underleverantörer, punkt 7 (V)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tillämpningen av LOU

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkandena 1 och 2,

2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 5,

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6,

2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 28 och 29,

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 27–29,

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 13 och 14 samt

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 10.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (KD)

2. Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2509 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2741 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1 och 3,

2019/20:2781 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 4–7 och

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 13.

Reservation 5 (KD)

Reservation 6 (L)

3. Små och medelstora företag

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 16 och

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 4 och 26.

Reservation 7 (C)

4. Djurskydd och livsmedelsproduktion

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:198 av Rickard Nordin (C),

2019/20:427 av Sofia Nilsson (C),

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 3,

2019/20:2485 av Cecilia Widegren (M),

2019/20:2685 av Richard Jomshof (SD) yrkande 4 och

2019/20:3211 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD)
yrkande 1.

Reservation 8 (SD)

5. Miljökrav

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 8,

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 14 och

2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 11 och 48.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (KD)

6. Innovations- och funktionsupphandling

Riksdagen avslår motion

2019/20:2677 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 12 (M)

7. Antal underleverantörer

Riksdagen avslår motion

2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 13 (V)

8. Smakprovning

Riksdagen avslår motion

2019/20:2019 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 3.

Stockholm den 3 mars 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 40 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20. Motionsyrkandena handlar bl.a. om hur regelverket för offentlig upphandling tillämpas, sociala kriterier, djurskydd, livsmedelsproduktion och innovations- och funktionsupphandling. Samtliga motionsyrkanden är i form av tillkännagivanden.

En sammanställning över de behandlade förslagen redovisas i bilagan.

Utskottets överväganden

Tillämpningen av LOU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. säkerställa upphandlingsförfarandet, om regelförenklingar för upphandlingar under tröskelvärdena och om översyn av direktupphandlingsgränsen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete på EU-nivå, beredningsarbete inom Regeringskansliet och arbete inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C) och 4 (KD).

Motionerna

I motion 2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkas att reglerna ska förenklas för upphandlingar under EU:s tröskelvärden till en miniminivå (yrkande 1). Vidare anför motionären att direktupphandlingsgränsen bör ses över (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) anför motionärerna att upphandlingsförfarandet behöver ses över för att säkerställa att informationsflöden och funktioner inte faller i orätta händer och att vissa bolag därför ska kunna exkluderas ifrån upphandlingar (yrkande 5).

I motion 2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkas att informationen till företag om hur offentliga upphandlingar fungerar ska förtydligas (yrkande 2).

I motion 2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkas att en statlig strategi tas fram för offentlig upphandling yrkande 1 och att möjligheten att leverera mer nytta för pengarna genom offentlig upphandling beaktas (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkas att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en faktor vid offentlig upphandling (yrkande 6).

I partimotion 2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkas att upphandling bör användas som ett kraftfullt verktyg för hållbar omställning (yrkande 28), att ett lägsta golv motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav, bör införas för all statlig upphandling (yrkande 29). Liknande yrkanden framställs i kommittémotion 2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) (yrkandena 13 och 14).

I kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkas att regeringen ska utvärdera effekterna av den nya upphandlingslagstiftningen (yrkande 27), att regeringen ska förenkla reglerna för upphandlingar under

EU:s tröskelvärden (yrkande 28) och att direktupphandlingsgränsen ska ses över (yrkande 29).

I kommittémotion 2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) anför motionärerna att lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV), bör främjas på alla de områden som lagstiftningen ger utrymme för (yrkande 10).

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat förslag om tillämpningen av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling förkortad LOU, senast i betänkandet 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena med motiveringen att lagstiftningen på upphandlingsområdet och Upphandlingsmyndighetens arbete med bl.a. den nationella upphandlingsstrategin har bidragit till att skapa bättre förutsättningar för myndigheter och upphandlande enheter att upphandla strategiskt. Vidare konstaterade utskottet att det på EU-nivå görs en årlig uppföljning av hur medlemsstaterna har genomfört upphandlingsdirektiven, vilket också bidrar till att upphandlingarna blir rättssäkra och att konkurrensen på marknaden tillvaratas.

Utskottet anförde att det inom Regeringskansliet pågick ett arbete dels med att ta fram ett enklare och flexibla regelverk när det gäller upphandlingar under tröskelvärdet, dels med att överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att minska antalet överprövningsmål.

Utskottet ansåg därför att det då inte fanns någon anledning att föreslå ytterligare åtgärder när det gäller tillämpningen av LOU och avstyrkte motionsyrkandena.

Kompletterande information

Uppföljning av efterlevnaden av upphandlingsregelverket på EU-nivå.

Kommissionen granskar årligen hur medlemsstaterna följer reglerna om offentlig upphandling. Det redovisas i de återkommande landrapporterna för respektive land.

Regeringens resultatredovisning av tillämpningen av LOU

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 2 s. 113) skriver regeringen att Upphandlingsmyndigheten har i uppdrag att tillhandhålla stöd och vägledning om offentlig upphandling och arbetar bl.a. för att den nationella upphandlingsstrategin ska få genomslag. Efterfrågan på myndighetens stöd fortsatte att öka under 2018. Antalet sidvisningar i Upphandlingsmyndighetens frågeportal har mer än dubblats sedan 2017 och uppgick till 271 238, samtidigt som antalet besvarade telefonsamtal ökade marginellt, från 2 619 till 2 656 (1,4 procent). Myndigheten har vidare genomfört en målgruppskartläggning som visar att kännedomen om

myndigheten totalt sett är relativt hög. Av upphandlande organisationer och leverantörer anger 64 procent att de känner till Upphandlingsmyndigheten ”väl” eller ”mycket väl”, medan endast 1 procent anger att de inte alls känner till Upphandlingsmyndigheten.

Antal överprövade upphandlingar

En väl fungerande offentlig upphandling bygger enligt regeringen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 2 s. 114) på att såväl leverantörer som medborgare har tilltro till att den är rättssäker. Ett sätt att mäta tilltron till en fungerande och rättssäker upphandlingsmarknad är att undersöka benägenheten att överpröva, exempelvis genom att undersöka antalet inkomna ansökningar om överprövning. Under 2018 minskade antalet ansökningar om överprövning som inkom till förvaltningsrätterna med 13 procent.

Upphandlingsmyndighetens uppdrag

Upphandlingsmyndigheten har lämnat följande information om sin verksamhet och pågående och förestående arbete till utskottet.

Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande myndigheter och enheter. Myndigheten ska verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling och främja innovativa lösningar inom upphandling. Myndigheten ska också ge vägledning i statsstödsfrågor till kommuner och regioner och ge upphandlingsstöd till upphandlande myndigheter, enheter och leverantörer. Stödet ska inriktas på att

- bidra till att upphandlingar hanteras strategiskt, genom metodutveckling eller på annat sätt
 - bidra till att upphandlingar planeras, genomförs, följs upp och utvärderas på ett ändamålsenligt sätt
 - verka för ökad miljöhänsyn och sociala hänsyn samt utveckla och förvalta kriterier för miljöhänsyn, inklusive energikrav, och sociala hänsyn inom upphandling
 - öka kompetensen om innovationsupphandling
 - bidra till att hela inköpsprocessen kan genomföras elektroniskt och delta i standardiseringen av densamma
 - underlätta för små och medelstora företag samt idéburna organisationer att delta i upphandling
 - utveckla och förvalta en nationell databas för annonsering av valfritessystem samt en kriteriedatabas för miljöanpassad upphandling.
- Upphandlingsmyndigheten har under 2019 emottagit flera nya regeringsuppdrag:

- Upphandlingsmyndigheten ska stärka stödet kring upphandling av samhällsviktig verksamhet¹
- öka kännedomen om hur offentlig upphandling kan användas som ett viktigt verktyg för att bidra till en cirkulär ekonomi
- sammanställa lärdomar om alternativa finansiella instrument i välfärdssektorn samt sprida kunskap om dessa lärdomar
- lämna förslag på åtgärder för att offentlig upphandling ytterligare ska kunna bidra till att nå klimatmål²

Upphandlingsmyndigheten har vid två tillfällen 2016 och 2018 följt upp hur de upphandlande organisationerna arbetar med olika delar inom de sju inriktningmålen i den nationella upphandlingsstrategin. Upphandlingsmyndigheten har skapat ett interaktivt självskattningsverktyg som används för att mäta hur strategiskt en organisation arbetar med sina inköp – Strategikollen. Verktyget ger bl.a. tips på hur man kan arbeta vidare. Upphandlingsmyndigheten har även tagit fram tips om hur upphandlande organisationer kan arbeta mer systematiskt för att utveckla arbetet inom de sju inriktningmålen.

Upphandlingsmyndigheten publicerar årligen en rapport om utvecklingen på upphandlingsområdet i rapportserien Trendens. 2019 års nummer av Trendens riktar sig till beslutsfattare och fokuserar på offentliga inköp som skapar samhällsnytta. I rapporten belyses bl.a. upphandling av svensk mat, inköp och digitalisering som verktyg för verksamhetsutveckling samt sysselsättningskrav i offentlig upphandling.

Statistik

Regeringen gav år 2018 Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att genomföra en studie om vilka inköpsvärden som är möjliga och lämpliga att samla in. Uppdraget redovisades till regeringen i februari 2019 (Fi2019/00728/OU). Av slutredovisningen framgår bl.a. att det finns ett stort behov av nationell statistik om inköpsvärden och att det är möjligt att samla in relevanta uppgifter. Efter förslag i propositionen Statistik på upphandlingsområdet har riksdagen beslutat om ändringar i bl.a. LOU. Lagändringarna innebär att statistik om offentlig upphandling i första hand ska tas fram genom uppgifter i annonser om upphandlingar och om genomförda upphandlingar. För att säkerställa att uppgifterna i annonserna är tillförlitliga ska alla upphandlingar annonseras i registrerade annonsdatabaser, även de som enligt bestämmelser i EU-direktiven om upphandling ska annonseras genom Europeiska kommissionens publikationsbyrå och dess annonsdatabas.

¹ Fi2019/03819/OU.

² Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Upphandlingsmyndigheten.

Underrättelse om genomförande av EU-direktiv

Europeiska kommissionen har ifrågasatt hur Sverige genomfört vissa bestämmelser i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG, de s.k. LUK-, LOU- och LUF-direktiven. Sveriges inställning är att direktivens bestämmelser har genomförts i svensk rätt och att nödvändiga åtgärder har vidtagits för att säkerställa att direktiven tillämpas fullt ut, men att några mindre justeringar kan behöva göras.

Förenklingsutredningen

I juni 2018 överlämnade Utredningen om vissa förenklade upphandlingsregler sitt betänkande *Möjligt, tillåtet och tillgängligt – förslag till enklare och flexibla upphandlingsregler och vissa regler om överprövningsmål* (SOU 2018:44). I betänkandet föreslås bl.a. ett nytt regelverk för upphandlingar under EU:s tröskelvärden samt bestämmelser om ansökningsavgift och processkostnadsansvar i mål om överprövning av en upphandling och om överprövning av ett avtals giltighet. Förslagen i betänkandet har remitterats. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Säker upphandling och utbyggnad av it-infrastruktur

Den 1 april 2019 trädde en ny säkerhetsskyddslagstiftning i kraft. I samband med det publicerade Upphandlingsmyndigheten ett webbstöd om säkerhetsskyddade upphandlingar. Syftet med stödet är att på ett lättillgängligt sätt sprida information om vad dessa lagar och regler innebär och hur man i praktiken kan genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar. Upphandlingsmyndigheten medverkade dessförinnan i arbetet med att ta fram en vägledning om upphandling till samhällsviktig verksamhet som publicerades av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2018.

I november 2019 fick Upphandlingsmyndigheten dessutom regeringens uppdrag att samla in och sprida goda exempel på metoder och strategier för att trygga leveranssäkerheten vid upphandling av varor och tjänster som är kritiska för samhällsviktig verksamhet.

Tillsynen över den offentliga upphandlingen

Som tillsynsmyndighet bedriver Konkursverket förebyggande arbete och ingriper mot överträdelser av upphandlingslagstiftningen. År 2018 lämnade Konkursverket in 27 ansökningar om upphandlingsskadeavgift till domstol, varav 8 var s.k. obligatoriska ansökningar. Konkursverkets ansökningar om upphandlingsskadeavgift ska bidra till att utveckla praxis och

ge vägledning för övriga intressenter på upphandlingsområdet. Konkurrensverket tog under 2018 fram en ny form av vägledning, s.k. ställningstaganden. Det första ställningstagandet behandlade frågan om tillämpningen av upphandlingsregelverket när statliga myndigheter anskaffar varor eller tjänster av andra statliga myndigheter. Konkurrensverket har också undersökt om tillsynsbeslut och ansökningar om upphandlingsskadeavgift har lett till förändringar hos de myndigheter och företag som varit föremål för tillsyn. Sammantaget tyder resultatet på att tillsynen har haft effekt i form av förändringar av hur inköp och upphandlingar hanteras. Uppföljningen tyder också på att Konkurrensverkets arbete med transparens och handläggningstider har gett positiva resultat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis på nytt betona att upphandling, rätt använd, kan vara ett effektivt instrument för att skapa flera positiva effekter i samhället, som ökad tillväxt, sysselsättning, jämställdhet och ökade miljökrav. Utskottet delar regeringens uppfattning att den offentliga upphandlingen ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden samtidigt som innovativa lösningar främjas samt miljöhänsyn och sociala hänsyn beaktas. På så sätt bidrar den offentliga upphandlingen till en väl fungerande samhällsservice till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling samtidigt som skattemedel används på bästa sätt.

Under 2019 har riksdagen fattat beslut om en ny lagstiftning avseende statistik om offentlig upphandling. Den nya lagen om upphandlingsstatistik träder i kraft den 1 juli 2020 och innebär enligt utskottet en möjlighet till bättre nationell statistik på upphandlingsområdet.

Upphandlingslagstiftningen har under de senaste åren reformerats och utvecklats. Detta har enligt utskottet gett myndigheter och upphandlande enheter bättre förutsättningar att upphandla strategiskt. Den årliga uppföljningen på EU-nivå är enligt utskottet värdefull och bidrar till att upphandlingar genomförs på ett rättssäkert sätt.

Det strategiska arbete som Upphandlingsmyndigheten bedriver med särskilt fokus på områdena vård och omsorg, bygg och anläggning samt livsmedel och måltidstjänster är enligt utskottet värdefullt och stärker upphandlarnas kompetens.

Den 1 april 2019 trädde en ny säkerhetsskyddslagstiftning i kraft. I samband med det publicerade Upphandlingsmyndigheten ett omfattande webbstöd om säkerhetsskyddade upphandlingar. Syftet med stödet är att på ett lättillgängligt sätt sprida information om vad dessa lagar och regler innebär och hur man i praktiken kan genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar. Vidare har myndigheten under 2019 getts ytterligare uppdrag att stärka stödet kring upphandling av samhällsviktig verksamhet, öka kännedomen om hur offentlig upphandling kan användas som ett viktigt verktyg för att bidra till en

circulär ekonomi och sammanställa lärdomar om alternativa finansiella instrument i välfärdssektorn.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram enklare och flexibla regler för upphandlingar under tröskelvärdet. Utredningen om vissa förenklade upphandlingsregler Möjligt, tillåtet och tillgängligt (SOU 2018:44) har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Därmed anser utskottet att det för närvarande saknas skäl att föreslå någon ytterligare åtgärd när det gäller tillämpningen av LOU och avstyrker motionsyrkandena.

Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. idéburna välfärdsföretag och utvärdering av reserverade kontrakt. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet och arbete inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 5 (KD) och 6 (L).

Motionerna

I motion 2019/20:2509 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkar motionärerna att regeringen bör tillförsäkra långsiktigt uthålliga villkor för privat företagsamhet inom välfärdssektorn (yrkande 1). Vidare anför motionärerna att regeringen bör utforma regelverk som inte diskriminerar privata välfärdsutövarers möjligheter att konkurrera på lika villkor gentemot offentliga utförare (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:2741 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 anför motionärerna att valfriheten inom välfärden måste värnas och utvecklas. Vidare föreslår motionärerna (yrkande 3) att det görs en översyn av tillämpningen av LOU och övriga regelverk på upphandlingsområdet för att främja idéburna välfärdsföretags mervärde när man avgör tilldelningskriterier, urval och målvariabler. Det som på papperet ser ut som lika regler för alla i LOU och i LOV blir enligt motionärerna i praktiken diskriminerande för de idéburna verksamheterna. När det är skarpt läge i kommuner och regioner upphandlas fortfarande främst med lägsta pris som målvariabel. Motionärerna anser att många länder inom EU tillåter avsevärt större flexibilitet än vad svenska lagstiftare hittills tillämpat. Som exempel nämner motionärerna att vissa tidsbegränsade upphandlingar kan reserveras för idéburna verksamheter.

I kommittémotion 2019/20:2781 av Roland Utbult m.fl. (KD) anför motionärerna att upphandlingsstatistiken bör förbättras så att det civila samhällets del tydliggörs och att det utreds hur det civila samhällets

samhällsekonomiska värde ska mätas (yrkande 4) och att det bör genomföras en utvärdering av effekten av de nya reglerna för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster under tröskelvärdet och hur dessa har påverkat den idéburna sektorns möjligheter att delta i upphandlingar (yrkande 5). Motionärerna anser också att regeringen, om den utredning som motionärerna föreslår ska tillsättas visar på små eller inga förbättringar för den idéburna sektorn, på nytt bör överväga en ordning där upphandlingar av vissa välfärdstjänster under tröskelvärdet helt undantas från LOU och att regeringen bör komma med förslag på hur detta kan genomföras (yrkande 6). Vidare yrkas att regeringen ska utvärdera förslaget att reservera upphandlingar av vissa tjänster i LOU och särskilt effekten av den föreslagna treårsregeln. Motionärerna anser att intentionerna med förslaget är goda men påpekar att det också finns remisskritik mot förslagens tänkbara effekter. Ett kontrakt får bara gälla under tre år, och den aktör som fått ett kontrakt för en viss tjänst kan inte på nytt tilldelas ett kontrakt för en sådan tjänst. Det riskerar att minska kontinuiteten och försvåra för verksamhetens långsiktighet. Skulle det visa sig att regeln behöver ändras vill motionärerna att regeringen driver frågan i EU-sammanhang (yrkande 7).

I motion 2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) anför motionärerna att regeringen bör underlätta för civilsamhällets organisationer att bedriva välfärdsverksamhet såsom sjukvård och omsorg (yrkande 13).

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om sociala kriterier och sociala företag, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena med motiveringen att en ny lagstiftning trädde i kraft den 1 januari 2019 som bl.a. handlar om ändringar i LOU när det gäller upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster (s.k. välfärdstjänster) vars värde understiger EU:s tröskelvärden. I likhet med regeringen bedömde utskottet att ändringarna kan bidra till att fler idéburna aktörer skulle kunna konkurrera om offentliga kontrakt.

Vidare noterade utskottet att det pågick ett arbete inom Upphandlingsmyndigheten med att ta fram stödmaterial och sprida kunskap om hur upphandlande myndigheter genom reserverad upphandling kan öka arbetsintegrerande sociala företags möjligheter att delta i offentliga upphandlingar för att främja integrering av personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Utskottet anförde även att Upphandlingsmyndigheten etablerat ett läronätverk för att öka kunskapen om idéburna organisationers hinder och utmaningar i offentlig upphandling och för att öka kunskapen om upphandling bland idéburna organisationer. Myndigheten redovisar också sedan 2017 statistik om i vilken utsträckning idéburna organisationer deltar i upphandling. Utskottet välkomnade att regeringen gett en utredare i uppdrag att ta fram förslag på en tydlig definition av idéburna aktörer som kan användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer i välfärdsverksamheter

och andra närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter. Därmed avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

Kompletterande information

Regeringens resultatredovisning om arbetsrättsliga villkor

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 2 s. 115) skriver regeringen att samtliga berörda statliga förvaltningsmyndigheter i sina regleringsbrev för 2018 fick i uppdrag att återrapporera hur myndigheten vid upphandlingar över tröskelvärdena hade arbetat med att uppfylla kraven på arbetsrättsliga villkor som följer av 17 kap. 2–5 §§ LOU. Totalt 142 myndigheter berördes av uppdraget och har återrapporerat hur arbetsrättsliga villkor ställts i upphandlingar. Av redovisningarna framgår att sådana villkor främst har använts inom områden såsom flytt-, it-, taxi- och bevakningstjänster. Flera av myndigheterna har uppgett att de använt sig av Upphandlingsmyndighetens stöd vid upphandlingar av detta slag.

Främja idéburna välfärdsföretags mervärde vid tilldelningskriterier, urval och målvariabler

Regeringen gav under hösten 2018 en särskild utredare i uppdrag att ta fram ett förslag på en tydlig definition av idéburna aktörer som kan användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer i välfärdsverksamheter och andra närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter. Syftet med en definition av idéburna aktörer är att främja ett ökat idéburet deltagande i välfärden genom att underlätta vid bl.a. bidragsgivning, lagstiftning, köp av verksamhet och samverkan. Utredaren skulle därför också ta fram exempel och beskriva tänkbara tillämpningsområden inom välfärden och angränsande områden där en definition av idéburna aktörer skulle kunna användas. Uppdraget avrapporterades till regeringen den 14 december 2019 i betänkande SOU 2019:56 Idéburen välfärd. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Upphandlingsmyndigheten har i samverkan med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället skapat ett nätverk med idéburna organisationer om offentlig upphandling. Nätverket har främst bidragit till insikter om idéburna organisationer som Upphandlingsmyndigheten kan använda i sin fortsatta utveckling av stöd och service till idéburna organisationer, men också till upphandlande myndigheter för idéburna organisationer. Nätverket har även, tillsammans med insikter från Inkludera, bidragit med kunskap om och ökad förståelse för hur idéburna organisationer ser på idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Upphandlingsmyndigheten har under åren 2017–2019 drivit projektet Syssetsättning genom offentlig upphandling. Målet med projektet var att fler individer som i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden, särskilt nyanlända, ska erbjudas en anställning eller praktikplats inom offentligt

upphandlade kontrakt. Projektet har resulterat i en nationell modell för hur sysselsättning kan främjas genom upphandling.

Reserverade upphandlingar för vissa tjänster

Upphandlingsreglerna för reserverade upphandlingar trädde i kraft den 1 januari 2019. Det är enligt Upphandlingsmyndigheten allt för tidigt att bedöma effekterna av möjligheten till reserverade upphandlingar. Enligt myndigheten har möjligheten att reservera upphandlingar av vissa tjänster för idéburna organisationer använts vid ett tillfälle, då av Nacka kommun. Det finns enligt myndigheten en viss osäkerhet hos upphandlarna kring hur reglerna ska tillämpas, även om bestämmelserna varit i kraft cirka ett år kan det enligt Upphandlingsmyndigheten ta tid innan upphandlande myndigheter ska genomföra upphandlingar där de har möjlighet att använda sig av reglerna om reserverade upphandlingar.

Utskottets ställningstagande

Den 1 januari 2019 trädde ny lagstiftning i kraft när det gäller upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster (s.k. välfärdstjänster) vars värde understiger EU:s tröskelvärden. Ändringarna kan enligt utskottet innebära att fler idéburna aktörer kan konkurrera om offentliga kontrakt.

Det stödmaterial och nätverk som Upphandlingsmyndigheten tagit fram har enligt utskottet utvecklats stödet och servicen till idéburna organisationer och upphandlande myndigheter.

Betänkandet Idéburen välfärd (SOU 2019:56) har nyligen remitterats. Utredningen föreslår att det införs en definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet, ger vägledning kring hur partnerskap mellan offentliga myndigheter och idéburna aktörer kan utformas samt föreslår förändringar i lagstiftningen för upphandlingar och valfrihetssystem för att underlätta för idéburna aktörer. Beredning pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet anser sammantaget att det för närvarande inte finns någon anledning att föreslå ytterligare åtgärder när det gäller tillämpningen av LOU. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Små och medelstora företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om små och medelstora företag. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Upphandlingsmyndigheten

Jämför reservation 7 (C).

Motionerna

I motion 2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 föreslår motionären att möjligheten att uppmuntra till uppdelning av offentliga upphandlingar ses över så att fler mindre företag kan delta.

I partimotion 2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 16 anförs att upphandlingsreglerna i större grad behöver göra det möjligt för småföretag att delta i upphandlingar. Samma yrkande framställs i kommittémotion 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 4. I motionen anförs också att offentlig upphandling ska genomsyras av likvärdiga, rättvisa och transparenta villkor för alla företag, oavsett storlek (yrkande 26).

Tidigare behandling

Förslag om små och medelstora företag har behandlats flera gånger tidigare av utskottet, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena och anförde att krav vid offentlig upphandling ska genomsyras av enkla, tydliga och likvärdiga villkor oavsett företagets storlek och företagsform. Utskottet uttalade att det arbete som Upphandlingsmyndigheten bedrivit sedan 2018 med ett särskilt fokus på att ge bättre förutsättningar för en mångfald av leverantörer att delta i offentliga upphandlingar, bl.a. små och medelstora företag, var betydelsefullt. Utskottet konstaterade även att upphandlande myndigheter och enheter enligt upphandlingsregelverket ska motivera i de fall de inte delar upp en upphandling i mindre delar. Uppdelning av kontrakt skapar enligt utskottet bättre möjligheter för mindre leverantörer att lämna anbud i upphandlingar. Mot bakgrund av det arbete som pågår inom området avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

Kompletterande information

Regeringens resultatredovisning om små och medelstora företag

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 2 s. 114) skriver regeringen att det behövs en god konkurrens på marknaden för att offentlig upphandling ska kunna vara ett strategiskt verktyg för en god affär. Att mäta det genomsnittliga antalet anbud per upphandling över tid ger en indikation på

företags benägenhet och hur attraktivt det är att delta i en offentlig upphandling. Trenden de senaste åren har varit att antalet anbud per upphandling minskar. Det genomsnittliga antalet anbud såg ut att öka något under 2018, även om det är svårt att dra några definitiva slutsatser av en observation.

Upphandlingsmyndighetens arbete med leverantörmångfald

Upphandlingsmyndigheten uppger att under 2018 var 76 procent av alla anbudsgivare mikroföretag eller små företag. Stora företag stod för 24 procent av alla kontrakterade anbud och medelstora företag för 20 procent. Mikroföretag och små företag stod tillsammans för 50 procent av alla kontrakterade anbud.

Upphandlingsmyndigheten har under åren 2017–2019 drivit projektet Sysselsättning genom offentlig upphandling. Målet med projektet var att fler individer som i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden, särskilt nyanlända, ska erbjudas en anställning eller praktikplats inom offentligt upphandlade kontrakt. Projektet har resulterat i en nationell modell för hur sysselsättning kan främjas genom upphandling.

Utskottets ställningstagande

Liksom i tidigare betänkanden betonar utskottet att krav vid offentlig upphandling ska genomsyras av enkla, tydliga och likvärdiga villkor oavsett företagens storlek och företagsform. Det arbete som Upphandlingsmyndigheten bedrivit sedan 2018 är betydelsefullt och har resulterat i en nationell modell för hur sysselsättning kan främjas genom upphandling. Upphandlingsmyndighetens arbete har enligt utskottet bidragit till att skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag i upphandlingar. Utskottet konstaterar även att upphandlande myndigheter och enheter enligt upphandlingslagstiftningen ska motivera i de fall de inte delar upp en upphandling i mindre delar. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Djurskydd och livsmedelsproduktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om djurskyddsregler och livsmedelsproduktionsregler för offentlig upphandling. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionerna

Yrkanden om att offentliga upphandlingar av djur och livsmedel ska göras i enlighet med svenska djurskyddsregler och livsmedelsproduktionsregler framförs i motion 2019/20:198 av Rickard Nordin (C), motion 2019/20:427 av Sofia Nilsson (C), motion 2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 3 och motion 2019/20:2485 av Cecilia Widegren (M).

I motion 2019/20:2685 av Richard Jomshof (SD) yrkande 4 föreslår motionären att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning om att allt kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som har slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler. Motionären anför att många svenskar äter kött från djur som halal- eller koscherslaktats utan att veta om det. Slaktmetoderna innebär kortfattat att djuren slaktas och avblodas utan bedövning, vilket enligt motionären innebär ett utdraget dödsförlopp med onödigt lidande. Även i motion 2019/20:3211 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1 anför motionärerna att kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som har slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler.

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motionsyrkanden om krav på djurskydd och livsmedelsproduktion i samband med offentlig upphandling, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena med motiveringen att det redan enligt nuvarande lagstiftning är möjligt att ställa krav på djurskydd och livsmedelsproduktion. Kraven måste dock enligt utskottet vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten. Utskottet betonade principerna om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Utskottet anförde vidare att det redan i dag är möjligt att vid upphandling ställa krav på bedövning vid slakt. Upphandlingsmyndigheten arbetar också med att utveckla hållbarhetskriterier som bl.a. innefattar en mängd kriterier för djurskydd. Därmed avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

Kompletterande information

Enligt Upphandlingsmyndigheten är det möjligt för upphandlande myndigheter att ställa krav på bedövning vid slakt. Upphandlingsmyndigheten arbetar med att utveckla och förvalta hållbarhetskriterier som bl.a. innefattar en mängd kriterier för djurskydd. Här finns t.ex. kriterier för bedövning vid slakt enligt gällande regler i Sverige och EU, för alla djurslag. Upphandlingsmyndigheten har påbörjat ett projekt för förenklad kriterieanvändning som ska göra det lättare att göra rätt för upphandlande organisationer. Upphandlingsmyndigheten har även samverkat med ett flertal organisationer i syfte att sprida stödet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det redan enligt nuvarande lagstiftning är möjligt att ställa krav på djurskydd och livsmedelsproduktion vid offentlig upphandling. Kraven måste dock vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten. Principerna handlar om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Upphandlingsmyndigheten arbetar också med att utveckla hållbarhetskriterier som bl.a. innefattar en mängd kriterier för djurskydd. Mot bakgrund av ovanstående avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Miljökrav

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om närproducerade varor, barnverksamhet, miljö och klimatkrav för statlig upphandling, transporter och biodrivmedel. Utskottet hänvisar bl.a. till arbete inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (C) och 11 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkar motionärerna att offentliga inköp bör styras mot mer miljövänliga svenska varor (yrkande 8).

I kommittémotion 2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 14 anför motionärerna att en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn och gör en upphandling ska ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade.

I kommittémotion 2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C) anför motionärerna att offentliga upphandlingar av transporter och biodrivmedel bör anpassas så att man ställer samma miljökrav som gäller för svensk produktion

för alla biodrivmedel (yrkande 11). Vidare bör ett lägsta golv för miljö och klimat, motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav införas för all statlig upphandling och ett mål införas för att öka andelen upphandlingar som ställer ytterligare krav på klimat och miljö (yrkande 48).

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat frågor om miljökrav, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena och anförde att miljöhänsyn ska beaktas i regeringens mål för den offentliga upphandlingen. Vidare anförde utskottet att Upphandlingsmyndigheten fått i uppdrag att verka för att Sverige ska kunna uppnå målen i Agenda 2030 och de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen och generationsmålen för miljöarbetet. Myndigheten ska bl.a. ta fram miljökrav och stöd för upphandlande myndigheter och enheter som vill upphandla produkter som har en bättre miljö- och klimatprestanda. Utskottet delade myndighetens bedömning att det arbetet bl.a. bidrar till att nå Sveriges klimatmål. Vad gäller en ny definition av miljöbil konstaterade utskottet att frågan då beredes inom Regeringskansliet. Utskottet delade Upphandlingsmyndighetens bedömning att det redan i dag är möjligt att ställa krav för att upphandla produkter med lägre förekomst av miljö- och hälsofarliga ämnen till förskolor. Kraven måste dock vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten, nämligen likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Att ställa krav på att en vara ska vara producerad i ett specifikt geografiskt område strider enligt utskottet mot de grundläggande principerna inom EU-rätten. Däremot är det möjligt att ställa krav, upphandla och välja varor som uppfyller preferenser i fråga om produktprestanda, exempelvis när det gäller kvalitet, miljö, djurskydd och sociala aspekter, så länge kravet har en tydlig koppling till det som ska upphandlas, det är tydligt vad kravet innebär för en normalt informerad leverantör, svensk eller icke-svensk, och att kravet är möjligt att följa upp. Upphandlingsmyndigheten bedömde att det, i det pågående arbetet med att ta fram hållbarhetskrav är möjligt att inkludera krav för livscykelanalys. Sådana krav, anförde utskottet, finns redan i dag för bl.a. möbler. Därmed avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

Kompletterande information

Regeringens resultatredovisning om miljökrav

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 2 s. 114) skriver regeringen att myndigheternas sammanlagda redovisade värde för upphandlingar och avrop från ramavtal uppgick till ca 60 miljarder kronor 2018 (Miljöledning i staten 2018, Naturvårdsverkets rapport 6877). Upphandlingar med ett redovisat värde om 71 procent av det sammanlagda värdet inkluderade miljökrav. Detta var en minskning jämfört med 2017 och

2016, då motsvarande andel var 74 procent respektive 76 procent. Dock påverkas detta av att Trafikverket, som ställer miljökrav i alla sina upphandlingar, minskade sitt upphandlingsvärde med 8 miljarder kronor mellan 2017 och 2018.

Allmänt om Upphandlingsmyndighetens arbete med hållbarhetskriterier

Under 2019 har Upphandlingsmyndigheten haft ett särskilt fokus på upphandling för ett fossilfritt samhälle. I rapporten Miljöspendanalys – en metod för att analysera miljöpåverkan beskrivs hur myndigheter kan gå tillväga för att göra faktabaserade prioriteringar av vilka inköpsområden som myndigheten ska fokusera sitt miljö- och klimatarbete på.

Upphandlingsmyndigheten har under 2019 tagit fram nya hållbarhetskriterier för bl.a. medicintekniska förbrukningsartiklar inom vården samt uppdaterat befintliga hållbarhetskriterier för bl.a. fordon och kemisk-tekniska produkter.

Upphandlingsmyndigheten har under det senaste året även deltagit i projektet Energieffektivisering i offentlig sektor. Projektet har utvecklat en modell för hur upphandling kan användas som ett verktyg för att öka takten på energieffektiviseringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att Sverige ska vara ledande och ett föredöme när det gäller att ta hänsyn till miljön vid upphandlingar. Den nuvarande lagstiftningen gör det möjligt att ställa krav på att livsmedel ska vara producerade enligt vissa kriterier som fastställts i lagstiftningen.

Att ställa krav på att en vara ska vara producerad i ett specifikt geografiskt område strider dock enligt utskottet mot de grundläggande principerna inom EU-rätten. Däremot är det möjligt att ställa krav, upphandla och välja varor som uppfyller preferenser i fråga om produktprestanda, exempelvis när det gäller kvalitet, miljö, djurskydd och sociala aspekter, så länge kravet har en tydlig koppling till det som ska upphandlas, det är tydligt vad kravet innebär för en normalt informerad leverantör, svensk eller icke-svensk, och kravet är möjligt att följa upp.

Upphandlingsmyndigheten har under 2019 särskilt fokuserat på upphandling för ett fossilfritt samhälle och uppdaterat befintliga hållbarhetskriterier för bl.a. fordon och kemisk-tekniska produkter. Utskottet anser att myndighetens åtgärder bidrar till att uppnå Sveriges klimatmål.

Utskottet anser därmed att det inte finns skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder när det gäller miljökrav för upphandling. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Innovations- och funktionsupphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om innovations- och funktionsupphandling. Utskottet hänvisar bl.a. till det arbete som pågår inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 12 (M).

Motionerna

I kommittémotion 2019/2020:2677 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20 anförs att regeringen bör utveckla en nationell handlingsplan för innovationsvänlig upphandling i samråd med nyckelaktörer som myndigheter, regioner, kommuner och företag. Innovationsperspektivet behöver enligt motionärerna stärkas inom offentlig upphandling. Det skulle både främja utveckling och införande av innovativa lösningar, vilket i sin tur skapar tillväxt och arbetstillfällen i Sverige.

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motionsyrkanden om innovations- och funktionsupphandling, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena och konstaterade att Upphandlingsmyndigheten har i uppgift att främja innovativa lösningar inom offentlig upphandling och redan i dag ger stöd i fråga om innovationsupphandling. Vidare konstaterade utskottet att myndigheten även stöder beställarnätverk och arbetar med att skapa ytterligare stödmaterial till beslutsfattare på området. Med anledning av att det redan pågick ett arbete om innovations- och funktionsupphandling fann utskottet att det inte fanns något skäl för riksdagen att ta något initiativ när det gäller dessa frågor. Utskottet avstyrkte därför motionsyrkandena.

Kompletterande information

Regeringens resultatredovisning om innovations- och funktionsupphandling och Upphandlingsmyndighetens arbete med innovationsupphandlingar

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20: utg.omr. 2 s. 115) anförs att Upphandlingsmyndigheten under 2019 slutredovisade ett uppdrag från regeringen om att främja innovationsupphandling. I slutredovisningen framhålls bl.a. att upphandlande myndigheter och enheter kan driva förnyelse och innovation på upphandlingsområdet genom s.k. beställarnätverk (N2019/01452/BI).

Upphandlingsmyndighetens arbete med innovationsupphandlingar

Under det senaste året har Upphandlingsmyndigheten samverkat med Vinnova för att sprida kunskap om innovation och upphandling så att potentialen och nyttan inom dessa områden tas till vara i Sverige. Upphandlingsmyndigheten har även stöttat projekt som finansieras av Vinnova.

Upphandlingsmyndigheten har slutredovisat regeringsuppdraget Främja innovationsupphandling genom stöd i form av upphandlings- och innovationskompetens till beställare. Upphandlingsmyndigheten har även publicerat ett webbstöd kring beställarnätverk för att stödja och inspirera olika målgrupper.

Upphandlingsmyndigheten deltar i EU-projektet Procure2Innovate vars uppgift är att utveckla och höja kompetensen om innovationsupphandling i olika EU-länder. Sverige är ett av fem etablerade kompetenscenter som ska ge stöd till fem länder som har för avsikt att utveckla kompetenscenter inom innovationsupphandling.

Utskottets ställningstagande

Upphandlingsmyndigheten har under det senaste året haft i uppdrag från regeringen att främja innovationsupphandling genom stöd i form av upphandlings- och innovationskompetens till beställare. Arbetet resulterade i ett webbstöd kring beställarnätverk. Utskottet anser att det finns skäl att invänta effekten av insatserna. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Antal underleverantörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om antal underleverantörer. Utskottet hänvisar till att det redan i dag finns lagstiftning om entreprenörsansvar för lönefordringar och det arbete som pågår inom Upphandlingsmyndigheten.

Jämför reservation 13 (V).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 7 ska det som huvudregel ställas krav på att maximalt två led av underentreprenörer får användas vid offentlig upphandling.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet konstaterade då att det redan i dag finns

lagstiftning om entreprenörsansvar för lönefordringar och avstyrkte motionsyrkandet.

Kompletterande information

Det finns redan i dag lagstiftning om entreprenörsansvar för lönefordringar. Enligt Upphandlingsmyndigheten är det dock för tidigt att säga vilken effekt denna lagstiftning kommer att få på arbetstagarens rätt att få ut sin lön.

Upphandlingsmyndigheten har under 2019 publicerat webbstöd kring vilka regler som gäller vid anlitande av underleverantörer i offentlig upphandling. Upphandlingsmyndigheten har även tagit fram stödmaterial som syftar till att öka kunskapen om hållbarhetsrisker i leveranskedjor och hur dessa kan hanteras av upphandlande myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det redan i dag finns lagstiftning om entreprenörsansvar för lönefordringar. Det stödmaterial som Upphandlingsmyndigheten tagit fram har enligt utskottet bidragit till att öka kunskapen om hållbarhetsrisker i leveranskedjorna och hur riskerna kan hanteras av upphandlande myndigheter. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Smakprovning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om smakprovning. Utskottet hänvisar bl.a. till det arbete som pågår inom Upphandlingsmyndigheten.

Motionerna

Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) anser i motion 2019/20:2019 yrkande 3 att kunskap om smakprovning bör spridas som en del av offentlig upphandling. Undernäring framhålls som ett växande problem bland äldre i Sverige. År 2014 rapporterades att närmare 60 procent av de registrerade i kvalitetsregistret Senior Alert löpte risk att drabbas av undernäring. Äldre behöver en individanpassad kost, energi- och proteinrik mat, i vissa fall kompletterad med mellanmål och kosttillskott med exempelvis energidrycker. Många människor drabbas av dysfagi, dvs. sväljsvårigheter, som påverkar måltidssituationen. Kommuner och regioner har ansvar för maten i skolor, på äldreboenden och på sjukhus men motionären anser att Upphandlingsmyndigheten bör få i uppdrag att upplysa om möjligheterna att behoven hos personer som fått dysfagi inkluderas vid upphandlingar och att det görs genom nationella riktlinjer.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat frågor om smakprovning, senast i betänkande 2018/19:FiU34. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med motiveringen att Upphandlingsmyndigheten tillhandahåller stöd kopplat till det som yrkas i motionen. Vidare konstaterade utskottet att myndigheten fått i uppdrag att förstärka kompetensen när det gäller upphandling av livsmedel och måltidstjänster. Med anledning av det arbete som bedrevs inom området ansåg utskottet att det då inte fanns något skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan. Utskottet avstyrkte därför motionsyrkandet.

Kompletterande information

Det finns redan i dag stöd kopplat till denna typ av frågeställning. Det handlar dels om hur upphandlaren kan arbeta med behovsanalys och formulera sina krav och önskemål i funktionella termer, dels om frågor som är specifika för upphandling av livsmedel och måltidstjänster. Upphandlingsmyndigheten och Livsmedelsverket har även tillsammans tagit fram en checklista om måltidskvalitet. Ett av kvalitetsområdena är att maten ska vara god. Vidare har Livsmedelsverket information om bra måltider i äldreomsorgen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det redan i dag finns stöd kopplat till det som yrkas i motionen. Den checklista om måltidskvalitet som Upphandlingsmyndigheten och Livsmedelsverket gemensamt tagit fram kan enligt utskottet förväntas öka kompetensen på området. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Reservationer

1. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6 och avslår motionerna

2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkandena 1 och 2,

2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 5,

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:3107 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 28 och 29,

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 27–29,

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 13 och 14 samt

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

För att kunna göra rätt val behöver det bli lättare att få kunskap om produkters miljö- och klimatpåverkan. Livscykelanalyser har under senare år blivit kraftfulla verktyg för att ge en helhetsbild av den miljöpåverkan som en produkt har under hela sin livslängd. I en sådan analys ingår en bedömning av den miljöpåverkan som sker i samband med bl.a. råvaruuttag, tillverkningsprocess och avfallshantering kopplat till produkten. Genom livscykelanalyser kan vi få en mer rättvisande bild av olika produkters miljöpåverkan, exempelvis elbilar och bensinbilar, och bättre möjligheter att jämföra dem med varandra. Dessutom ger livscykelanalyser producenter möjlighet att rikta sina miljöinsatser mot de områden där deras produkter har som störst negativ miljöpåverkan. Med den nya lagen om offentlig upphandling finns tydligare utrymme att ställa krav på miljöhänsyn. Bland annat finns det möjlighet att värdera ett anbud utifrån en livscykelanalys. Därför bör Upphandlingsmyndigheten få i uppdrag att särskilt sprida kunskap om möjligheten att inkludera en livscykelanalys som en bedömningsfaktor vid värderingen av olika anbud samt på vilket sätt detta kan ske i praktiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 5 och
avslår motionerna
2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkandena 1 och 2,
2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,
2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2,
2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6,
2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 28 och 29,
2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 27–29,
2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 13 och 14 samt
2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

Utbyggnaden av 5G-nätet innebär nya tekniska möjligheter. Samtidigt har Sverige har i dagsläget inte laglig möjlighet att stoppa ett bolag som har ansvar för mobiltelefonsystem från att delta i utbyggnaden, inte ens med hänsyn till rikets säkerhet. Den nya 5G-tekniken kommer att integreras i stort sett i alla delar av samhället, därmed kommer även den som har tillgång till systemen ges utökade möjligheter att ta del av tekniskt- och allmänkänslig information. Detta innebär en oacceptabel risk för Sverige. Det är regeringens uppgift att säkerställa att alla produkter och tjänster upphandlas på ett sådant sätt att rikets säkerhet inte åsidosätts. Upphandlingsförfarandet behöver därför ses över för att säkerställa att informationsflöden och funktioner inte faller i orätta händer och att vissa bolag faktiskt kan exkluderas ifrån upphandlingar.

3. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 28 och 29,
 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 27–29 och
 2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 13 och 14 samt
 avslår motionerna
 2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkandena 1 och 2,
 2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 5,
 2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,
 2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2,
 2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6 och
 2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

Offentlig upphandling kan, rätt använd, fungera som ett kraftfullt verktyg för att åstadkomma bl.a. lägre klimatutsläpp, mindre gifter i vår vardag och driva utvecklingen mot cirkulära system. Jag anser att all offentlig upphandling ska genomsyras av likvärdiga, rättvisa och transparenta villkor för alla företag oavsett storlek. En grundläggande förutsättning för ett välfungerande upphandlingsregelverk är en förenkling av reglerna för upphandlingar under EU:s tröskelvärden och att direktupphandlingsgränsen ses över. Det är enligt min mening viktigt att regelverket präglas av effektiva och verkningfulla bestämmelser som främjar en likvärdig, rättvis och välfungerande upphandlingsprocess. Jag anser därför att effekterna av den nya upphandlingslagstiftningen bör utvärderas.

4. Tillämpningen av LOU, punkt 1 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 10 och
 avslår motionerna
 2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkandena 1 och 2,
 2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 5,
 2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,
 2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2,
 2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6,
 2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 28 och 29,
 2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 27–29 och

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

En väl fungerande offentlig sektor är en förutsättning för att ett gott samhälle ska kunna skapas för alla oavsett inkomst, ålder, kön eller bosättning. Den offentliga sektorns verksamhetsformer ska så långt som möjligt bygga på olika driftsformer och på decentralisering. För att öka mångfalden, stimulera initiativtagande och effektivitet måste produktion av välfärdstjänster i enskild regi via företag, stiftelser, kooperativ och ideella organisationer ges lika förutsättningar som tjänster producerade i offentlig regi. Lagen om valfrihetssystem kan utvecklas och förfinas både för vård, omsorg och sociala verksamheter såväl som för skola och utbildning. Välfärden och offentliga utgifter behöver kontinuerligt effektiviseras och i det sammanhanget är livskraftiga och innovativa välfärdsföretag starkt pådrivande. Produktion av individuella sociala servicetjänster bör präglas av mångfald. Den enskilde bör själv kunna välja utförare inom ramen för det bistånd som myndigheter beviljat. Övrig offentlig verksamhet, som inte är myndighetsutövning, bör upphandlas i konkurrens. Lagen om valfrihetssystem bör därför främjas på alla de områden som lagstiftningen ger utrymme för.

5. Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer, punkt 2 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2781 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 4–7 och

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 13 och

avslår motionerna

2019/20:2509 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:2741 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Jag anser att en mångfald av aktörer i välfärdssektorn är en självklarhet. Mångfalden ska utgöras av offentliga och privata aktörer samt civilsamhällets aktörer som tillsammans skapar en bred bas av idéer och valmöjligheter för brukare och elever. Sverige skiljer ut sig avsevärt gentemot övriga västvärlden när det gäller inslagen av icke vinstdrivande aktörer inom vård och omsorg. En betydligt lägre andel av aktörerna i vårt land drivs av icke vinstdrivande

ideella aktörer än i nästan varje jämförbart land. Jag anser därför att det är viktigt att regelverket tar särskild hänsyn till dessa aktörer och att ändringar av regelverket underlättar för ideella aktörer att verka. Mot bakgrund av det anförda bör regeringen följa upp och granska konsekvenserna av proposition 2017/18:158 om ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden eftersom det är osäkert om förändringarna kommer att förbättra ideella aktörers möjligheter på marknaden. Regeringen bör också genomföra en utvärdering av förslaget om att upphandlingar av välfärdstjänster som understiger EU:s tröskelvärde ska undantas från ordinarie regler i LOU och enbart underställas ett fåtal regler. Utvärderingen bör gälla vad reglerna för förenklade upphandlingar av välfärdstjänster under tröskelvärdet har haft för effekt för den idéburna sektorns möjligheter att delta i upphandlingar och de mervärden som de idéburnas medverkan medför. Visar det sig att förändringarna inneburit små eller inga förbättringar för sektorn bör det enligt min mening övervägas om inte upphandlingar av välfärdstjänster under det tröskelvärde som anges i propositionen helt kan undantas från LOU:s regelverk. LOU ersätts då av generella förvaltningsrättsliga principer, som principen om objektivitet och förbudet mot att gynna enskilda näringsidkare. Intentionerna med att reservera upphandlingar är goda men jag anser att det också finns problem med förslaget. Ett kontrakt får bara gälla under tre år och den aktör som har fått ett kontrakt för en viss tjänst ska inte på nytt kunna få ett kontrakt för en sådan tjänst tilldelad. Jag menar att det är viktigt att de föreslagna bestämmelserna utvärderas med fokus på vilka effekter de reserverade kontrakten har på den idéburna sektorn, särskilt effekterna av treårsregeln. Skulle det visa sig att regeln behöver ändras bör regeringen, enligt min mening, driva frågan i ett EU-sammanhang.

6. Sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationer, punkt 2 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2741 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1 och 3 samt avslår motionerna

2019/20:2509 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:2781 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 4–7 och

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 13.

Ställningstagande

Valfriheten inom välfärden måste värnas och utvecklas. Medborgarna vill kunna välja bland flera olika utövare, oavsett om det handlar om hemtjänst, barnomsorg eller äldreomsorg. En eftersatt kategori är de ideella eller idéburna företagen som grundats och drivs av sociala entreprenörer utan vinstsyfte. Ändringar i t.ex. upphandlingslagstiftningen skulle göra att kommuner och regioner i stället för att diskriminera dem skulle synliggöra dem så att medborgarna lättare kan välja. Det som på papperet ser ut som lika för alla i LOU och LOV blir i praktiken diskriminerande för de idéburna verksamheterna. När det är skarpt läge i kommuner och landsting upphandlar man fortfarande främst med lägsta pris som målvariabel. Den särart och de mervärden som vård och omsorg med idéburna förtecken kan bidra med får inget utrymme i dessa bedömningar. Många EU-länder tillåter avsevärt större flexibilitet än svenska lagstiftare hittills har tillämpat. Vissa tidsbegränsade upphandlingar skulle t.ex. kunna reserveras för idéburna verksamheter. Därför bör regeringen, enligt min mening, se över tillämpningen av upphandlingsregelverket för att främja idéburna välfärdsföretags mervärde i fråga om tilldelningskriterium, urval och målvariabler.

7. Små och medelstora företag, punkt 3 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 16 och
2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C) yrkandena 4 och 26 samt
avslår motion
2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att upphandlingar ska genomsyras av likvärdiga, rättvisa och transparenta villkor för alla företag, oavsett storlek. Redan i dag är det alltför få mindre företag som är med och lägger anbud inom den offentliga upphandlingen. I många fall riskerar ett ogenomtänkt kravställande att exkludera mindre företag. Ett krångligt regelverk som inte skapar annat än administrativt merarbete innebär ofta att småföretag avstår från att delta i en upphandling. Detta är olyckligt av många skäl och riskerar att snedvrider konkurrensen och minska effektiviteten i upphandlingarna. Kravställandet bör

därför användas med omdöme och eftertanke för att inte riskera att allt färre små och medelstora företag deltar i offentliga upphandlingar i framtiden.

8. Djurskydd och livsmedelsproduktion, punkt 4 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2685 av Richard Jomshof (SD) yrkande 4 och

2019/20:3211 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1 och

avslår motionerna

2019/20:198 av Rickard Nordin (C),

2019/20:427 av Sofia Nilsson (C),

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M) yrkande 3 och

2019/20:2485 av Cecilia Widegren (M).

Ställningstagande

Sverige är lyckligtvis ett föregångsland när det kommer till djurhållning och slakt. Vi anser dock att mycket mer kan göras för att säkerställa fullgod djurhållning både i Sverige och i övriga världen. I Sverige är det förbjudet att utföra ritualslacht utan föregående bedövning men många svenskar äter i dag kött från djur som halal- eller kosherslaktats utan att de själva vet om det eftersom köttet säljs som vanligt kött. Att kött som producerats på ett sätt som bryter mot svensk lag kan säljas i Sverige är enligt vår mening tvivelaktigt. Som en följd av nuvarande EU-regler är svenska politiker bakbundna från att fullt ut agera. Vi anser dock att Sverige ska inta en stark hållning gentemot EU och att regeringen ska säkerställa att det garanteras att all mat som upphandlas genom offentlig upphandling är producerad på ett sätt som inte strider mot den svenska djurskyddslagstiftningen. Sverige bör inom EU arbeta för generella förbud för denna typ av slakt inom hela unionen och under tiden söka undantag i EU för att Sverige ska kunna förbjuda import av kött som producerats på ett sätt som inte ryms inom svensk djurskyddslagstiftning. Vidare bör regeringen verka för att allt kött som slaktats utan bedövning ska märkas med en varningstext.

9. Miljökrav, punkt 5 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 8 och
avslår motionerna
2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 14 och
2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 11 och 48.

Ställningstagande

Det är eftersträvansvärt att konsumenter väljer närproducerade produkter som har lång hållbarhet, eftersom det ger mindre påverkan på miljön. Svenska produkter är ofta kända för att hålla god kvalitet och hålla länge, samt närproducerade produkter orsakar dessutom minimal miljöpåverkan för transporter. Att handla svenskt kött innebär förutom kortare transporter även bättre villkor för djuren och ökat stöd till svenska företagare. Konsumtion ska bidra till social hållbarhet. Det gäller i första hand rättvisa villkor för dem som producerar de varor vi använder och att vår konsumtion inte bidrar till barnarbete och miljöförstörande. Även i detta avseende är det vår mening att det så långt det är möjligt är bäst att välja svenskproducerat. Genom att upplysa konsumenter om fördelarna med att välja svenskproducerade varor och genom att välja svenskproducerat i offentliga inköp, gynnas svenska företag och deras konkurrenskraft.

10. Miljökrav, punkt 5 (C)

av Emil Källström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 11 och 48 samt
avslår motionerna
2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 8 och

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Mot bakgrund av de miljö- och klimatmål som det offentliga sätter upp är det också rimligt och nödvändigt att det offentliga hjälper till att uppfylla dessa. Detta kan möjliggöras genom förstärkta informationsinsatser, fortsatt arbete med upphandlingskriterier och genom att införa grundläggande hållbarhetskrav i lagen om offentlig upphandling. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram olika krav som det offentliga kan använda sig av för att ställa tuffare miljökrav. Det finns olika ambitionsnivåer, och de är frivilliga att använda. För att kunna uppnå miljömålen är det nödvändigt att på den statliga nivån lägga ett lägsta golv i form av att de baskrav som kan ställas också ska ställas. Ett mål bör också vara att andelen avancerade och spjutspetskrav ökar. På så sätt kan upphandling fungera som ett kraftfullt och effektivt verktyg i arbetet för en bättre miljö.

11. Miljökrav, punkt 5 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 14 och avslår motionerna

2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 8 och

2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 11 och 48.

Ställningstagande

Våra barn är extra känsliga för kemikalier och därför ska de politiska besluten enligt min mening ta hänsyn till detta och syfta till att skydda barn och unga. Redan i dag är det möjligt för en fristående huvudman att driva förskola eller skola med giftfri profil. Jag anser att detta även bör vara möjligt för en offentlig huvudman. Därför föreslår jag att en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn och som gör en upphandling ska ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, om inte motparten kan bevisa att kraven är obefogade. Detta ska gälla allt från leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna. En kommun ska enligt mitt förslag kunna driva exempelvis en förskola med giftfri profil även om de krav på giftfrihet som man ställer går utöver vad EU-domstolen finner vara proportionellt för syftet. Det är då verksamhetsutövare och brukare som

avgör vad man är beredd att betala för att nå den önskade kvaliteten, dvs. avgör proportionaliteten. Förslaget gör det möjligt för offentliga aktörer att vara drivande i miljöutvecklingen.

12. Innovations- och funktionsupphandling, punkt 6 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2677 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Ur ett innovationsperspektiv är det viktigt hur underlagen för offentliga upphandlingar ser ut. I underlagen kan upphandlaren antingen beskriva den produkt man vill köpa eller beskriva den funktion produkten ska uppfylla eller vilket problem den ska lösa, s.k. funktionsupphandling. Öppna underlag som fokuserar på funktion skapar enligt vår mening nya möjligheter att få kreativa lösningar och produkter. Vi anser att innovationsperspektivet behöver stärkas inom offentlig upphandling. Det skulle både främja utveckling och införa nya lösningar, innovationer, vilket i sin tur skapar tillväxt och arbetstillfällen i Sverige. I dag är dock innovationsupphandlingen inom exempelvis vården bristfällig. Innovationstävlingar är ett intressant verktyg som i många fall kan komplettera innovationsupphandlingar. I en innovationstävling belönas de som först eller effektivast kan lösa en definierad utmaning. Genom att rikta strålkastarljuset på en viss fråga eller möjlighet kan tävlingar påskynda utvecklingen mot ambitiösa mål.

13. Antal underleverantörer, punkt 7 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag anser att det ska råda ordning och reda vid offentlig upphandling. Arbetstagare som arbetar inom offentligt finansierade verksamheter som upphandlas ska garanteras sjysta löner och villkor. Skattemedel ska inte gå till företag som dumpar löner och arbetsvillkor. Ett problem som inte har åtgärdats genom det nya regelverket för offentlig upphandling är de långa underentreprenörskedjor som ofta präglar offentligt upphandlade projekt inom bygg- och anläggningsbranschen. Huvudentreprenörer tar ofta in flera led av underentreprenörer, vilket leder till långa kedjor av underleverantörer. Enligt bl.a. fackförbundet Byggnads innebär det stora problem när det gäller samordning och kontroll på arbetsplatserna. Ofta finns det omfattande brister när det gäller arbetsmiljö och arbetsvillkor ju längre ned i underentreprenörskedjorna man kommer. Svartjobb, skattefusk och låglönekonkurrens är vanligt förekommande (Byggnads 2016: Konkurrens på lika villkor). För att motverka förekomsten av detta vid offentlig upphandling anser jag att antalet led av underleverantörer som huvudregel bör begränsas till maximalt två. Därmed skulle enligt min mening möjligheterna till samordning och kontroll stärkas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:198 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:419 av Niels Paarup-Petersen (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla reglerna för upphandlingar under EU:s tröskelvärden till en miniminivå för att vara i överensstämmelse med EU-lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktupphandlingsgränsen bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:427 av Sofia Nilsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten och dess myndigheter vid upphandling av livsmedel och vid entreprenader som omfattar livsmedel och mat ska ställa krav på att livsmedlen framställts med minst de krav som svensk lag och svenska myndigheter ställer på produktionen inom jordbruk och livsmedelsindustri i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:539 av Ali Esbati m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det som huvudregel ska ställas krav på att maximalt två led av underentreprenörer får användas vid offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:606 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga inköp bör styras mot mer miljövänliga svenska varor och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:613 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säker upphandling och utbyggnad av viss it-infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1291 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att uppmuntra till uppdelning av offentliga upphandlingar så att fler mindre företag kan delta och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga tydligare information till företagen om hur offentliga upphandlingar fungerar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedel som köps in av svenska offentliga inrättningar bör uppfylla kraven i svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2019 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sprida kunskap om smakprovning som en del av upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2022 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att genomföra en strategisk styrning av offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att leverera mer nytta för pengarna genom offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2485 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen på EU-nivå ska verka för att andelen närproducerade och när odlade livsmedel i den offentliga upphandlingen ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2509 av Hans Rothenberg m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillförsäkra långsiktigt uthålliga villkor för privat företagsamhet inom välfärdssektorn och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utforma regelverk som inte diskriminerar privata välfärdsutförares möjligheter att konkurrera på lika villkor gentemot offentliga utförare och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2659 av Louise Meijer m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en faktor vid offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2677 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en nationell handlingsplan för innovationsvänlig upphandling i samråd med nyckelaktörer såsom myndigheter, landsting/regioner, kommuner och företag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2685 av Richard Jomshof (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning om att allt kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2741 av Arman Teimouri m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna och utveckla valfriheten inom välfärden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modernisering av upphandlingslagen och regelverk i enlighet med EU-direktiv och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn och gör en upphandling ska ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2781 av Roland Utbult m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad statistik genom att tydliggöra det civila samhällets del i

- upphandlingsstatistiken och genom att utreda hur det civila samhällets samhällsekonomiska värde ska mätas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en utvärdering av effekten av de nya reglerna för upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster under tröskelvärdet och hur dessa har påverkat den idéburna sektorns möjligheter att delta i upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ifall utvärderingen visar små eller inga förbättringar för den idéburna sektorn bör regeringen på nytt överväga en ordning där upphandlingar av vissa välfärdstjänster under tröskelvärdet helt undantas från LOU och komma med förslag på hur detta kan genomföras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utvärdera förslaget att reservera upphandlingar av vissa tjänster i LOU och särskilt effekten av den föreslagna treårsregeln och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandling bör användas som ett kraftfullt verktyg för hållbar omställning och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett lägsta golv, motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav, bör införas för all statlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3108 av Annie Lööf m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandlingsregler i större grad behöver göra det möjligt för småföretag att delta och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3211 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3251 av Emil Källström m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandlingsregler i högre grad behöver göra det möjligt för småföretag att delta och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriterier vid offentlig upphandling ska genomsyras av likvärdiga, rättvisa och transparenta villkor för alla företag, oavsett storlek, och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utvärdera effekterna av den nya upphandlingslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla reglerna för upphandlingar under EU:s tröskelvärden för att vara i överensstämmelse med EU-lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktupphandlingsgränsen bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandling bör användas som ett kraftfullt verktyg för hållbar omställning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett lägsta golv, motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav införs för all statlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3264 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga upphandlingar av transporter och biodrivmedel bör anpassas så att man ställer samma miljökrav som gäller för svensk produktion för alla biodrivmedel och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett lägsta golv för miljö och klimat, motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav, för all statlig upphandling samt att mål bör införas för att öka andelen upphandlingar som ställer ytterligare krav på klimat och miljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3335 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att LOV bör främjas på alla de områden som lagstiftningen ger utrymme för och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan med civilsamhället för ökad mångfald av utförare i välfärden och tillkännager detta för regeringen.